

Ijsvermaak

Adriaan Loosjes schreef in 'De Zaanlandsche Dorpen' al over 18e-eeuws ijsvermaak in de Zaanstreek. Hij noemde niet alleen het **schaatsen** maar ook het arren en het gebruik van **Ijsschuitjes**, 'die met onverbeeldlijk snelle vaart over de gladde oppervlakte zeilen'. Vooral het schaatsrijden roemt hij als 'een der oudste Wintervermaaken van onzen Landzaat, den Zaankanters bij uitstek eigen'. En verder: 'De Zaan, het middelpunt der Dorpen, is naauwlijks zo veel toegevroozen, dat zij den last der vluggen Schaatsryders kan draagen, of dezelve krielt van Menschen: en, bij strenge Winters, van Paardesleeden en Arren, bovenal wanneer een uitgelooftde Zilveren of Gouden Zweep niet zelden een feestdag oplevert'.

Opvallend veel wordt er door latere auteurs op gewezen dat op het ijs alle rangen en standen wegvielen. Dat gold overigens niet bij het arren. De met een paard bespannen arresleden waren aan de rijkere stand voorbehouden. Zij kwamen lang niet elke winter op het ijs, daarvoor diende er letterlijk peerde-ais' te zijn. Wat het schaatsen betreft: veel Zaankanters bonden ook in vorige eeuwen de schaatsen onder. Dit ijsvermaak was een sociaal gebeuren, met grote en gezellige drukte op de sloten. Het **Oostzijderveld** wordt meermalen genoemd als een druk schaatsgebied. Men kleepte zich warm met wat men daartoe in huis had. De tegenwoordige sportieve, speciaal voor de winterse sporten gemaakte kledij ontbrak nog, zoals ook kunstschaatsen, 'noren' enzovoort onbekend waren. Men reed recht of rond op houten schaatsen die met (meestal oranje) banden of spekleren veters werden ondergebonden. Hele gezinnen maakten, al of niet 'an de stok' tochten naar bijvoorbeeld Monnickendam of (bij toegevroren Gouwee) Marken. Dat verre ritten al vroeg als een uitdaging werden beschouwd, bewijst het **dagboek** van Claes Arisz Caescoper (1650-1729), die in 1676 een Noord-Hollandse twaalfstedentocht reed en daarbij op één dag een langere afstand aflegde dan die van de huidige Friese Elfstedentocht.

Over Ijsvermaak in de Zaanstreek is door zowel **G. Pekelharing** als **Pieter Boorsma** in Zaans dialect geschreven. Twee korte citaten

(Pekelharing)

*'Leg eris an' leg ens an',
'k heb hete melk en kouwe
Jan,
'k heb koek en drank,
goddank,
'k heb regeltjes zo dik als
tegeltjes'
Zo sting Louw de
zeedsjouwer, die in de winter
niet veul te verdienen had te
schreeuwen bij zen marketent
op de Zaan, zowel op de
Gortershoek op Zandijk. Hij
had een paar ouwe gonjes los
etarnd, die an twee stokken
espijkerd en zo in het Ijs ezet
om 'n louwersie te hebben
teugen et scharpe
ostenwindje '*

(Boorsma)

*'Aisfeeste op de Zaan, 's eves
ehouwe, wazze d'r van
vroeger ok veul meer as
teugeswoordeg. Dat beurde
meestal bai lichte maan en de
bane wiere den veeders
op'eloisterd mit lampions en
fakkels, en somwaile mit
brandende teertonne. Dat was
een prachteg toverachteg
gezicht, al die verkledde
mense, mit grimme voor, in
dat lichtskainsel te zien
zwiere'*

Hardprikken

Hardprikken of hardprikkerij is een oude wintersport, die nog amper wordt beoefend. Er is een kleine, zeer snelle prikslee voor nodig waarop de deelnemers gehurkt of zittend plaatsnemen. Zij bewegen zich in voorwaartse richting voort over de ijsvloer met in iedere hand een prikstok om zich zo vlug mogelijk voort te prikken. Er werden hardprikcraces georganiseerd door de plaatselijke ijsclubs, voor dames, heren, paren en jongelui, al dan niet met hindernissen die moesten worden overwonnen.

From:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/> - **ZaanWiki**

Permanent link:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=ijsvermaak>

Last update: **2020/09/07 15:59**